

Vejen mod demokrati

(side 168-191)

Karakteriser perioden

- Beskriv situationen i Danmark omkring periodens begyndelse.
- Beskriv situationen i Danmark omkring periodens afslutning
- Hvordan var Danmark blevet anderledes i løbet af perioden?
- Find fem ord fra kapitlet, som du synes karakteriserer perioden.
- Nævn en begivenhed fra perioden, som du ikke kan foregå i nutiden. Begrund.

Hvem er personerne?

Til hver person er der fire beskrivelser. Sæt kryds ved den rigtige.

Peter Willemoes

- Engelsk søofficer, der ledte englændernes angreb i slaget på Reden 1801
- Ung dansk søofficer, der blev berømt for sin indsats i slaget på Reden 1801
- Svensk konge i slutningen af 1700-tallet
- Leder af de nationalliberale i Danmark

Lajos Kossuth

- Russisk zar i midten af 1800-tallet
- Kejser i Østrig i midten af 1800-tallet
- Ungarsk nationalliberal, der arbejdede for, at Ungarn skulle rive sig løs fra Østrig
- Finsk nationalhelt

Napoleon Bonaparte

- Tog magten i Frankrig i 1799. Blev kejser i 1804
- Engelsk søofficer, der ledte angrebet på København i 1807
- Svensk konge i begyndelsen af 1800-tallet
- Russisk zar i begyndelsen af 1800-tallet

D.G. Monrad

- Konseilspræsident (statsminister) under krigen i 1864
- Hærfører i den preussiske hær under krigen i 1864
- Kunstner, der malede en række billeder af krigen i 1864
- Hærfører i den danske hær under krigen i 1864

Otto von Bismarck

- Blev den første kejser i Tyskland
- Betydningsfuld statsmand i Preussen
- Tysk hærfører under krigen i 1864
- Østrigsk kejser i midten af 1800-tallet

Grevinde Danner

- Gift med den russiske zar
- Frederik 7.s elskerinde. Fik stor indflydelse på kongens beslutninger
- Leder af de danske nationalliberale
- Stiftede Dansk Kvindesamfund

Hvilke begivenheder skete under hvilke konger?

Træk streger fra begivenhederne til de rigtige konger.

Der kan være flere begivenheder til den samme konge.

- Afskedigede regeringen og C.C. Hall
  - Danmark tabte en krig mod Preussen og Østrig
  - Dansk Kvindesamfund blev oprettet
  - Den første konge i slægten Glücksburg
  - Efter en folkeafstemning i Slesvig blev den nordlige del af det tidligere hertugdømme en del af Danmark.
  - Grundloven blev indført i Danmark
  - Havde et nært forhold til grevinde Danner (Louise Rasmussen)
  - Havde stor magt som kronprins, da hans far, kongen, var sindssyg
  - Konge, der blev kendt for at sige: "Vi alene vide."
  - Konge, der nægtede at gå med til en deling af Slesvig
  - Konge, der nødtvunget skrev under på Novemberforfatningen
  - Konge, der sluttede sig til Napoleon
  - Konge, der var tilhænger af Novemberforfatningen
  - Konge, som døde barnløs
  - Kvinder fik valgret til Rigsdagen
  - Kvinder fik valgret ved kommunevalgene
  - Københavns bombardement
  - Loven om næringsfrihed blev indført
  - Oprettede rådgivende stænderforsamlinger
  - Slaget på Reden
  - Treårskrigen
- Christian 7. (1766-1808) •
- Frederik 6. (1808-39) •
- Christian 8. (1839-63) •
- Frederik 7. (1848-63) •
- Christian 9. (1863-1906) •
- Frederik 8. (1906-12) •
- Christian 10. (1912-47) •

Københavns bombardement

Side 172 kan du læse om Københavns bombardement i 1807. Find flere oplysninger på biblioteket og internettet.

- Forestil dig, at du er en journalist fra enten en engelsk, dansk eller fransk avis. Skriv en reportage, der skildrer begivenheden. Overvej, hvordan din nationalitet påvirker din synsvinkel. Gør meget ud af nogle enkelte begivenheder, som bekræfter din synsvinkel.
- Læs et par reportager fra forskellige lande op i klassen, og diskuter, hvordan de tre lande har set på begivenheden.

Den 8. september 1807 bragte avisen, *Dagen*, denne beskrivelse:

”Siden i onsdags er intet nummer af dette blad udkommet. Om denne mellemtds begivenheder er med få ord følgende at berette: Onsdag aften lidt efter 7 begyndte fjenden fra batterier bag Vesterbro, imellem Ladegården og Rolighed, to-tre steder bag Blågård og Nørrebro, såvel som bag Østerbro et i sit slags mageløst bombardement på den vestre og nordre side af staden. Man regner på Slump, at over 2.500 bomber, granater, brandkugler, brandpile og gloende kugler indbefattedes (var med i dette tal). Mange mennesker blev kvæstet. Og over 30 steder udbrød der ildebrand. De blev dæmpet af brandfolkene med en raskhed [...]

En fjendtlig kolonne, der denne nat skimtedes fremrykket på Vesterbro, blev ved kadetter (mandskab ved flåden) hugget tilbage.

Om torsdagen var fjendens batterier næsten tavse. Og skønt der da og i den følgende nat skønnes at være indkommet (bombet med) omtrent samme mængde bomber og adskillige steder tændtes (der opstod ildebrand), blev slutningen endnu god. [...]

Endelig begyndte den tredje aften et bombardement, der endnu overgik første nats. Straks om aftenen blev tømmerpladserne skudt i brand. Vort batteri sammesteds, hvis krudtforråd sprang i luften, måtte forlades. (På samme tid opstod der ildebrande, der ikke længere kunne bekæmpes).

Med sine brandbomber skød fjenden ild i Fruekirke og spir [...]

- Karakteriser avisartiklen som neutral eller subjektiv.
- Vurder artiklens værdi som kilde til Københavns bombardement.

Krig i Europa

Lav en grafisk fremstilling over de krige, der prægede Europa fra 1790-1920.

Den grafiske fremstilling skal sammenligne krigen på flg. punkter:

- Hvilken konflikt startede krigen?
- Hvilke lande deltog i krigen?
- Hvilken begivenhed afsluttede krigen?
- Hvilke forandringer medførte krigen i Europa?
- Hvilken betydning havde krigen for Danmark?

Et andet Europa

Se kortene side 175.

- Nævn mindst tre vigtige forandringer som skete i Europa fra 1800 til 1815.
- Kan man se på kortet, hvem der var henholdsvis taberne og vinderne i Napoleonskrigene? Begrund dit svar.

Fattigdom

Se billedet side 176.

- Skriv en kort artikel ud fra billedet. Din artikel skal have en bestemt synsvinkel. Fx at samfundet/staten skal gøre noget for at hjælpe de fattige. Eller at de fattiges situation er deres egen skyld.
- Med udgangspunkt i artiklerne kan klassen diskutere samfundets/statens ansvar for de dårligt stillede nu om dage.

Dannevirkes rømning

Side 186-188 kan du læse om krigen i 1864.

Kilde 1:

P.V. Grove var krigskorrespondent på avisen *Dagbladet*. I anledningen af de danske troppers tilbagetrækning fra Dannevirke den 5. februar 1864 skrev han:

”I afskedens øjeblik skriver jeg, fortunlet og dybt rystet, disse sidste ord fra Slesvig by. Hovedet svimler af tusinde tanker. Armeen er på tilbagetog. Dannevirkestillingen er opgivet, de kostbare værker, hvortil så mangt et stolt håb var knyttet, står nu med fornagtede kanoner, og når dagen i morgen oprinder, vil fjenden triumferende holde sit indtog i Slesvig, hvor alt er forberedt på at give de tyske tropper en festlig modtagelse.

Endnu i dette øjeblik ved vore soldater ikke, hvad der forestår dem i denne nat. De står endnu i stillingen og venter måske om kort tid at skulle optage det angreb, som man ved, at fjenden har påtænkt i morgen, men når da signalet lyder, vil det ikke være: avancer! men: retirer!

Stakkels soldater, stakkels officerer, stakkels Danmark! Hvor tungt at være lille, og dobbelt tungt at regeres af folk, der ikke kan tåle tanken om de ”strømme af blod”, som hver af Danmarks sønner i hæren med glæde vil udgyde for vores fælles fædreland. Det er smukt at være menneskelig, men smukkere endnu ikke af menneskelighedshensyn at glemme det, der står højt derover: æren!

Der alarmeres til opbrud. Farvel Slesvig. Farvel du dyrebare Dannevirke, hvis navn giver så kraftig genklang i hvert dansk bryst!”

Kilde 2:

Ditlev Gothard Monrad (1811-87) var konseilpræsident (statsminister) 1863-64. I Folketinget skulle han forklare tilbagetrækningen fra Dannevirke. Stemningen i Folketinget er ophidset:

”Men lad os ikke dømme overilet. Lad os ikke fælde nogen dom, før alt foreligger klart. Besindigheden dømmer ikke, før sagen er oplyst fra alle sider. Da jeg så og talte med disse mænd, den kommanderende general, stabschefen og dem, som står disse nærmest, beundrede jeg dem. Der var over dem udbredt den største koldblodighed og rolighed, støttet på overbevisningen om, at en alvorlig modstand måtte gøres ved Dannevirke. Lad os derfor ikke letsindigt gå hen og fordømme sådanne mænd (afbrydelse og stærk modsigelse fra tribunen). Ja, vil De, mine herrer, letsindigt gøre det, det bliver Deres sag. Jeg vil det ikke.

Jeg vil sige Dem en ting: Et tegn på, at en nation er sin opløsning nær, det er, når man slynger ordet ”forræderi” ud imod dem, som tjener deres fædreland tro, når man kaster mistanke på dem, som er beredte til at ofre deres liv for fædrelandet, når der, medens fjenden står i landet og kanontordenen høres fra den ene by til den anden, haves gadeopløb og tumulter, hvorved man tror at tiltvinge sig visse beslutninger, og som gør det nødvendigt med magt at værne om den offentlige orden og kongehusets sikkerhed.

En nation må i farens stund slutte sig sammen og arbejde sammen. Lad os forene os sammen og arbejde

sammen for fædrelandet i denne farens stund. Lad den ene ikke kaste mistanke over på den anden. Lad ikke disse tanker, som ond vilje har udspremt hin side Elben for her at så mistillidens sæd mellem kongen og folket, gro op i danske hjerter. Tro ikke, hvad man lader komme frem dér, for at det skal berettes i vore blade og udbrede mistankens sæd; vær ikke så enfoldige at lade slig tale få indpas hos Dem!

Mine herrer, jeg ved, at et stort ansvar hviler på mig. Ikke har jeg bævet tilbage for at bære dette ansvar, og jeg siger derfor: Havde jeg skygge af ansvar med hensyn til den tagne krigsrådsbeslutning om at forlade Dannevirkestillingen, sandelig, jeg skulle stå frem og skulle ikke frygte skriget imod mig.

Men det beder jeg Dem om, og jeg anråber i den henseende Deres retfærdighedsfølelse, at når mænd, som har vist sig modige og kække i mange feltslag og uforfærdet har udsat deres liv lige overfor fjenden, tager en beslutning, som De, mine herrer, ikke kan forklare Dem, at De da ikke lader mistanken falde på dem, før deres adfærd er oplyst og deres bevæggrunde ligger klart for, – og for Gud i himlens skyld, lad det ikke komme dertil, at bevægelser på gaderne skulle være det, der udøvede indflydelse på regeringens beslutninger.

Her sidder folkets udkårne mænd, de mænd, som er udgåede af dets egen midte, udgåede af en valglov, der ikke udelukker nogen borger fra at deltage i valgene. Disse mænd kan i sandhed siges at være folkekårne – de sidder her og kan forhandle og overveje om fædrelandets stilling og skæbne. For dem kan alle nødvendige oplysninger fremlægges. De kan tage deres beslutninger, og jeg erklærer for mit vedkommende, at så lidt som jeg nogensinde vil vige for gadebevægelser, så villig er jeg til at vige, dersom der fra landets repræsentation blev udtrykt ønske om, at jeg skulle forlade den plads, jeg nu indtager.”

- Hvad er P.V. Groves holdning til tilbagetrækningen fra Dannevirke?
- Hvem har ifølge Grove ansvaret for beslutningen, og med hvilke motiver blev den taget?
- Karakteriser Monrads forsvar for beslutningen om at rømme Dannevirke.
- Den øverste general de Meza, der havde truffet beslutningen om at rømme Dannevirke, blev afsat. Hvad i kilden antyder, at der skal findes en syndebuk?
- Find ud af, hvilken tilstand Dannevirke var i i 1864 – og tag begrundet stilling til, om det var en fornuftig beslutning at rømme denne stilling. (Se materialelisten)

Demokrati

Vælg et europæisk land.

- Undersøg, hvornår det blev et demokrati, og hvornår demokratiet også kom til at gælde kvinder.
- Saml jeres resultater i klassen og lav en samlet fremstilling af de europæiske lande. Det kan fx være en plancheudstilling eller en hjemmeside.
- Diskuter, hvordan man kan karakterisere Danmark i forhold til de andre lande – var Danmark et demokratisk forgangsland eller en efternøler?

Krigens billeder

Vælg et af billederne på side 181, 187 eller 188.

- Beskriv, hvad billedet forestiller
- Hvilke følelser udtrykker billedet?
- Hvad tror du, at maleren har villet vise med sit billede?
- Diskuter, hvordan billedet har kunnet bruges til at styrke nationalfølelsen i Danmark.